

УДК378:355:796

ISSN: 2617-1775

E-ISSN: 2617-1783

Ліцензія: Attribution-NonCommercial 4.0 International CC BY-NC 4.0

Історія статті: Отримано: 10.04.2026; Прийнято: 14.05.2026; Опубліковано: 28.05.2026.

Конфлікт інтересів: немає.

Валентина Свистун, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет оборони України, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-7934-023X>

Юрій Фіногенов, кандидат педагогічних наук, професор, Національний університет оборони України, м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0005-3993-0664>

DOI: 10.33099/2617-1775/2026-01/245-258

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ – ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Анотація. У статті здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз сутності поняття «педагогічні умови» та обґрунтовано педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту Збройних Сил України у системі вищих військових навчальних закладів. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення якості професійної підготовки військових фахівців в умовах воєнного стану, модернізації системи військової освіти відповідно до стандартів НАТО, а також впровадження компетентнісного підходу, що орієнтує освітній процес на формування інтегрованих знань, умінь і професійно важливих якостей особистості офіцера.

У роботі використано комплекс взаємодоповнювальних методів дослідження, зокрема аналіз і узагальнення науково-педагогічної літератури, порівняння, систематизацію, індукцію та дедуцію, що дозволило визначити теоретико-методологічні засади досліджуваної проблеми. Для підвищення об'єктивності результатів застосовано метод експертного оцінювання із залученням групи висококваліфікованих фахівців у галузі фізичної підготовки і спорту. Результати експертного оцінювання оброблено з використанням коефіцієнта узгодженості Кендала ($W=0,75$) та критерію χ^2 , що засвідчило достатній рівень узгодженості думок експертів і статистичну значущість отриманих даних.

За результатами дослідження визначено, систематизовано та науково обґрунтовано комплекс педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту, зокрема: визначення об'єктивних критеріїв і показників оцінювання рівня її сформованості; забезпечення стійкого ціннісно-мотиваційного ставлення курсантів до майбутньої професійної діяльності; педагогічне моделювання процесу формування професійної компетентності; удосконалення змісту та методики професійно орієнтованої підготовки із урахуванням сучасних вимог бойової діяльності.

Практичне значення дослідження полягає у можливості впровадження обґрунтованих педагогічних умов у освітній процес вищих військових навчальних закладів з метою підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх офіцерів та забезпечення їх готовності до виконання завдань за призначенням.

Ключові слова: професійна компетентність; майбутні офіцери; фахівці з фізичної культури і спорту; педагогічні умови; військова освіта; експертне оцінювання.

Valentyna Svystun, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7934-023X>

Yuriy Finohenov, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, National Defence University of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0005-3993-0664>

Pedagogical Conditions for the Formation of Professional Competence of Future Officers – Specialists in Physical Culture and Sports of the Armed Forces of Ukraine

***Abstract.** The article provides a comprehensive theoretical analysis of the concept of “pedagogical conditions” and substantiates the pedagogical conditions necessary for developing the professional competence of future officers specializing in physical training and sports within the Armed Forces of Ukraine in the system of higher military education institutions. The relevance of the study is determined by the need to improve the quality of professional training for military specialists under martial law, modernize the military education system in accordance with NATO standards, and implement a competency-based approach aimed at developing integrated knowledge, skills, and professionally significant qualities of an officer’s personality.*

The study employed a set of complementary research methods, including the analysis and synthesis of scientific and pedagogical literature, comparison, systematization, induction, and deduction, which made it possible to determine the theoretical and methodological foundations of the research problem. To enhance the objectivity of the findings, an expert evaluation method was applied involving a group of highly qualified specialists in the field of physical training and sports. The results of the expert assessment were processed using the Kendall coefficient of concordance ($W = 0.75$) and the χ^2 criterion, confirming a sufficient level of agreement among experts and the statistical significance of the obtained data.

According to the results of the study, a set of pedagogical conditions for the formation of professional competence of future officers-specialists in physical culture and sports was determined, systematized and scientifically substantiated, in particular: determining objective criteria and indicators for assessing the level of its formation; ensuring a stable value-motivational attitude of cadets to future professional activity; pedagogical modeling of the process of forming professional competence; improving the content and methods of professionally oriented training taking into account modern requirements of combat activity.

The practical significance of the study lies in the possibility of introducing substantiated pedagogical conditions into the educational process of higher military educational institutions in order to increase the effectiveness of professional training of future officers and ensure their readiness to perform assigned tasks.

***Keywords:** professional competence; future officers; physical education and sports specialists; pedagogical conditions; military education; expert evaluation.*

Вступ (Introduction). Сучасна модель військової освіти має забезпечувати військово-професійну підготовку військових фахівців на основі дотримання основних принципів компетентнісного підходу, враховувати загальні тенденції розвитку системи національної та міжнародної безпеки, зміни принципів і способів ведення збройної боротьби, нові вимоги до якості військової освіти на основі стандартів НАТО з безпосереднім урахуванням сучасного бойового досвіду ЗС України. Розв’язання цієї проблеми вимагає активізації наукових розвідок у сфері професійної підготовки військових фахівців, зокрема формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців фізичної культури і спорту ЗС України, здатних на високому рівні спланувати та організувати фізичну підготовку військовослужбовців. Професійна компетентність офіцера – фахівця з фізичної культури і спорту ЗС України – це складне інтегративне професійно важливе утворення, що є результатом професійної підготовки у ВВНЗ і проявляється у його підготовленості, здатності та готовності успішно виконувати функціональні обов’язки щодо організації фізичної підготовки і спорту у військово-професійному середовищі, що

ґрунтується на його позитивному ставленні і схильності до цієї діяльності, мотивації, професійно важливих якостях, професійних знаннях, вміннях і навичках (Свистун & Поливанюк, 2023).

Стратегією розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року однією зі стратегічних цілей визначено «наявність ефективної системи забезпечення сфери фізичної культури і спорту фахівцями відповідної кваліфікації з мотивацією до результативної роботи» й для досягнення зазначеної цілі передбачається удосконалення системи підготовки та професійного розвитку фахівців сфери фізичної культури і спорту та їх мотивації (Стратегія розвитку фізичної культури і спорту, 2020).

В «Концепції розвитку фізичної підготовки і спорту в системі Міністерства оборони України» (2022) пріоритетними напрямками розвитку фізичної підготовки і спорту особового складу в системі Міноборони визначено «забезпечення належної якості освітнього процесу з фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки у ВВНЗ (ВНП ЗВО, ЗФПВО, ВЛ), який повною мірою відповідатиме передовим технологіям сучасності, пришвидшення впровадження сучасних інформаційних, інформаційно-комунікаційних, інтерактивних, особистісно-орієнтованих педагогічних технологій і технологій дистанційного навчання, зокрема щодо виконання Програми НАТО «Удосконалення військової освіти» (2022).

Відтак систематичність, обов'язковість і свідомо необхідність військовослужбовців у заняттях фізичної підготовки будуть досягнуті проведенням фізичної підготовки фахівцями з фізичної підготовки і спорту (Ольховий et al., 2020) лише фахівець з фізичної підготовки у військовій частині є потенційним носієм професійно-прикладної фізичної культури, який впливає на фізичний, психологічний, духовний, інтелектуальний та етичний розвиток військовослужбовців (Романюк et al., 2020) інтегративні характеристики та професійні якості якого уможливають реалізувати загальнопедагогічні (освітню, особистісно-освітню, розвивальну, пізнавальну, інформативну, проектну, планову, організаційну, ціннісно-орієнтовану, комунікативну та дослідницьку) та специфічні (здоров'язберезувальну, профілактичну, забезпечення безпеки життєдіяльності, правову) функції (Ягупов, 2024) Особливо важливою є ця проблема для сучасних ЗС України, де існує суттєвий попит на кваліфікованих фахівців з фізичної культури і спорту, здатних якісно спланувати та організувати контекстну фізичну підготовку військовослужбовців. Саме тому формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту під час професійно-педагогічної підготовки у ВВНЗ є важливим напрямом наукових досліджень у галузі військової педагогіки і педагогіки фізичного виховання й потребує теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Мета статті – здійснити аналіз сутності поняття «педагогічні умови» та визначити експертним оцінюванням педагогічні умови формування професійної компетентності офіцера – фахівця з фізичної культури і спорту ЗС України.

Методи (Methods). У статті використано методи аналізу літератури з

досліджуваної проблеми, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення, експертне оцінювання.

Результат (Results). Педагогічні умови є важливою складовою педагогічної системи формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України, тому їх виявленню та обґрунтуванню передують з'ясування означеного явища у довідковій та науково-педагогічній літературі. Так, у «Словнику-довіднику з професійної педагогіки» педагогічні умови подаються як «обставини, від яких залежить продуктивність цілісного педагогічного процесу професійної підготовки, що опосередковується активністю його учасників» (Семенова, 2006).

Науковці трактують цю категорію так:

комплекс спеціально спроектованих генеральних (стрижневих, системотвірних) чинників впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчально-виховного процесу та / або особистісні параметри його учасників, які забезпечують цілісність навчання та виховання в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу відповідно до вимог суспільства (Литвин, 2014);

умови, що свідомо створюються суб'єктами педагогічної діяльності в навчально-виробничому процесі навчання на виробництві та забезпечують формування професійної компетентності виробничого персоналу (Свистун, 2012);

обставини, що зумовлюють певний напрям розвитку педагогічного процесу; сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічної діяльності, які створюються саме педагогом та є продуктом його діяльності (Хриков, 2011);

сукупність необхідних і достатніх педагогічних чинників, спроектованих і створених науково-педагогічним працівниками, дотримання яких в освітньому процесі об'єктивно забезпечують його успішність й дають змогу цілеспрямовано та істотно змінити його результат (Вербин & Свистун, 2020);

певні особливості організації навчального процесу, які здійснюють характерний вплив на результати навчання та розвитку суб'єкта, що здобуває певну освіту, об'єктивно забезпечують можливість їх покращення шляхом використання сучасних освітніх методик навчання і виховання, інноваційних технологій, запровадження результатів передових педагогічних досліджень (Литвин, 2014) тощо.

Обговорення (Discussion). Більшість дослідників визначають педагогічні умови як сукупність чинників чи обставин освітнього процесу, що забезпечують досягнення певної педагогічної мети та результативність навчання і виховання, наголошують, що ці умови свідомо проєктуються та організовуються викладачем і, в загальному, відображають різні складові одного педагогічного явища. Отже, поняття «педагогічні умови» стосується різних аспектів процесу навчання, виховання та розвитку – цілей, принципів, змісту, методів, форм, засобів тощо. Цей термін може позначати як цілісний освітній процес, так і характеризувати окремі його елементи.

Визначення педагогічних умов формування та розвитку різних видів компетентностей військових фахівців є складною багатоаспектною педагогічною проблемою та предметом досліджень багатьох науковців у галузі військової

педагогіки. Так, І. Азаров (2018) визначає педагогічні умови підготовки майбутніх офіцерів до прогностичної діяльності у процесі навчання у ВВНЗ як взаємопов'язану сукупність спеціально створених обставин, комплекс заходів навчально-виховного процесу, що спрямовані на формування їх прогностичної компетентності, Н. Шалигіна (2019) педагогічні умови розвитку комунікативної компетентності офіцерів багатонаціональних штабів розуміє як комплекс педагогічних заходів, впровадження яких оптимізує процес її розвитку та забезпечує досягнення необхідного для виконання професійних функцій рівня її розвиненості, О. Назола (2005) педагогічні умови підвищення якості навчання іноземних мов курсантів ВВНЗ представляє як сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, які позитивно впливають на результативність навчально-виховного процесу. На думку А. Мірошніченка (2018), педагогічні умови – це ті реальні ситуації та обставини, що свідомо створюються в педагогічній діяльності, охоплюють відповідні форми, методи та прийоми навчання, завданням яких є забезпечення найбільш ефективного перебігу освітнього процесу з метою досягнення конкретної педагогічної мети.

Аналіз (Analysis). Отже, спираючись на представлені дефініції, *педагогічні умови* розуміємо як взаємопов'язану сукупність спеціально спроектованих і створених науково-педагогічними працівниками педагогічних обставин, впровадження яких в освітній процес ВВНЗ активізує формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України та забезпечить результативність цього процесу (Свистун & Поливанюк, 2025).

«... повною мірою повинно усвідомлюватися і враховуватися неможливість вирішення проблеми шляхом реалізації якоїсь однієї умови. У реальній педагогічній практиці будь-яка умова завжди виступає в сукупності з іншими, тому, як правило, діє група педагогічних умов. Більшість учених сьогодні вважає, що освітня діяльність має забезпечуватися цілим комплексом взаємопов'язаних педагогічних умов, які є структурними компонентами цілісної педагогічної системи», зазначає А. Литвин (2014).

В наукових дослідженнях з педагогічної галузі, як правило, зазначаються ті умови, які вигідно відрізняють запропоновані рішення (системи, технології, методики тощо) від діючих (Брюханова, 2010).

Значний інтерес викликають наукові праці щодо визначення та обґрунтування педагогічних умов формування та розвитку професійної компетентності військових фахівців. Так, на думку Ю. Лісніченка (2015), педагогічними умовами підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін є мотивування їх до вивчення фахових дисциплін на основі компетентнісного підходу, активізація підготовки майбутніх офіцерів до професійної діяльності з використанням інтерактивних методів, а також організація самостійної роботи майбутніх офіцерів для підвищення якості їх професійної підготовки. Євсюков О. (2007) обґрунтовує лише дві педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – усвідомлення курсантами значущості та сутності професійної

компетентності та включення майбутніх офіцерів у навчальну діяльність на основі створеної моделі компетентності. Для формування фахової компетентності майбутніх офіцерів тилу в процесі професійної підготовки А. Шевченко (2017) вважає необхідними такі організаційно-педагогічні умови: формування освітнього середовища у ВВНЗ для стимулювання позитивної мотивації фахової діяльності, впровадження інтерактивних технологій для підвищення ефективності пізнавальної діяльності курсантів, вдосконалення практичної підготовки на основі активізації самостійної діяльності курсантів, активізація самовдосконалення особистісних якостей та професійної позиції курсантів. Організаційно-педагогічними умовами розвитку фахової компетентності офіцерів органів виховної та соціально-психологічної роботи у системі підвищення кваліфікації О. Воронцовим (2014) обґрунтовано: оновлення змісту та методики викладання у системі підвищення кваліфікації, використання сучасних методів і форм розвитку фахової компетентності, наявність цілісної системи навчально-методичного забезпечення розвитку фахової компетентності, зокрема для доцільного педагогічного супроводу дистанційної форми підвищення кваліфікації. С. Нехаєнко (2021) вважає, що для розвитку професійної компетентності офіцерів-організаторів морально-психологічного забезпечення в процесі оперативно-тактичної підготовки необхідними і достатніми є такі організаційно-педагогічні умови: педагогічне моделювання розвитку їхньої професійної компетентності, удосконалення професійно-орієнтованої методики її розвитку, забезпечення їх саморозвитку у навчальній діяльності, використання вдосконалених об'єктивних критеріїв оцінювання розвиненості їх професійної компетентності. Бакуменко Р. (2021) доводить, що розвиток професійної компетентності офіцерів інформаційно-аналітичного забезпечення у системі післядипломної освіти буде успішним за наявності таких організаційно-педагогічних умов: цілеспрямоване мотивування слухачів до розвитку професійної компетентності, педагогічне моделювання її розвитку, застосування методики поетапного її розвитку, створення інформаційно-освітнього середовища ВВНЗ.

Важливим для нашого дослідження є умовивід О. Тракалюка (2020) про те, що організаційно-педагогічні умови спеціально створюються для досягнення конкретних педагогічних цілей і водночас мають охоплювати теоретичні, методичні та практичні аспекти розвитку фахової компетентності. Вони є певними стійкими обставинами й чинниками, що сприяють її розвитку, а реалізація однієї педагогічної умови є передумовою реалізації іншої. Організаційно-педагогічними умовами розвитку фахової компетентності посадових осіб кадрових органів ЗС України у системі післядипломної освіти науковець визначає такі: педагогічне моделювання розвитку фахової компетентності посадових осіб кадрових органів ЗС України в системі післядипломної освіти, наявність сучасної методики її розвитку, використання сучасних організаційних форм розвитку фахової компетентності посадових осіб кадрових органів ЗС України, самоменеджмент посадових осіб кадрових органів ЗС України у процесі її розвитку, використання об'єктивних критеріїв

оцінювання розвиненості фахової компетентності посадових осіб кадрових органів ЗС України, що відображають її структуру та специфіку.

Особливого значення для нашого дослідження набуває визначення Д. Погребняком (2020) організаційно-педагогічних умов розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин ЗС України як сукупності необхідних і достатніх організаційних і педагогічних обставин і чинників, яка формує сприятливе педагогічне середовище для її розвитку, а саме: педагогічне моделювання поетапного розвитку фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту, удосконалення методики контекстного розвитку їх фахової компетентності, забезпечення саморозвитку начальників фізичної підготовки і спорту, об'єктивне оцінювання розвиненості фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту.

Відтак аналіз наукових праць щодо формування і розвитку професійної компетентності військових фахівців свідчить про те, що поняття «педагогічна умова» є поширеним у педагогічних дослідженнях у зв'язку з його практичною значущістю, спрямованістю на оптимізацію освітнього процесу в ВВНЗ. Зважаючи на практичну значущість, спрямованість на вдосконалення функціонування педагогічних систем, підвищення результативності освітнього процесу, поняття «педагогічна умова» нині є одним із найпоширеніших у педагогічних дисертаційних роботах. Їх аналіз дає підстави стверджувати, що більша частина науковців ставить за мету виокремлення, теоретичне обґрунтування й експериментальну апробацію комплексу певних педагогічних умов.

Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту, як зазначає Д. Погребняк (2020), мають бути системними та містити методологічні, теоретичні, методичні та практичні аспекти їх професійної підготовки:

методологічний аспект – містить ключові ідеї та принципи, на основі яких здійснюється професійна підготовка;

теоретичний аспект – передбачає: цілі, принципи, зміст та результат професійної підготовки військових фахівців;

методичний аспект – це, в першу чергу, основні методи, технології, засоби та методика їх реалізації у навчальному процесі;

практичний аспект – наявність сучасної навчальної матеріально-технічної бази, що відповідає сучасним вимогам та специфіці діяльності майбутніх фахівців.

Відтак узагальнення науково-педагогічних та довідкових джерел щодо проблеми дослідження уможливорює висновок про те, що педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України виступають важливим елементом педагогічної системи (цілісного педагогічного процесу), відображають сукупність можливостей освітнього середовища ВВНЗ, що впливають на функціонування освітньої системи.

Важливими для визначення педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України стали результати експертного оцінювання.

Найчастіше в педагогічних дослідженнях застосовують метод експертних оцінок за допомогою якого здійснюються:

аналіз складних педагогічних явищ, процесів, ситуацій, що характеризується, в основному, якісними ознаками, які не піддаються формалізації;

визначення і ранжування за заданим критерієм найістотніших чинників, що впливають на функціонування і розвиток освітньої системи;

оцінювання альтернативних розв'язків і вибір найбільш вдалих тощо.

Цей метод вимагає скрупульозного добору експертів, які мають ґрунтовні професійні та фахові знання і значні результати успішної педагогічної діяльності у галузі фізичної підготовки і спорту ЗС України (Ягупов, 2024). Слово «експерт» (expertus) у перекладі з латинської мови означає «досвідчений», що, в свою чергу, походить від слова «experire» – досліджувати. Експерт – це особа (фахівець), якому довірено висловити думку про якийсь суперечливий чи складний випадок, оскільки людство у складних ситуаціях завжди намагалося врахувати думку висококваліфікованих фахівців у різних сферах життєдіяльності (Гнатієнко & Снитюк, 2008). Отже, метод експертних оцінок уможливорює об'єктивне оцінювання на основі певної сукупності індивідуальних думок експертів.

До групи експертів були включені фахівці з фізичної підготовки і спорту ВВНЗ, з них: начальник кафедри – 4; начальник управління (науково-дослідного відділу) – 2; професор кафедри – 1; доцент кафедри – 2; старший викладач – 2. Якісний склад експертів представлено в таблиці 1.

де d – відхилення суми рангів для педагогічної умови від середньої суми рангів; d^2 – квадрат відхилення; $\sum d$ – сума квадратів відхилень.

Оцінювання середнього ступеня узгодженості думок всіх експертів.

Коефіцієнт узгодженості:

Таблиця 1

Якісний склад експертів

Кваліфікаційні дані експертів	Кількість	%
<i>Стаж військової служби:</i>		
від 15 до 20 років	1	9,09
від 20 до 25 років	7	63,63
понад 25 років	3	27,27
<i>Стаж проходження служби на посаді фахівця з фізичної підготовки і спорту:</i>		
від 10 до 20 років	4	36,36
понад 20 років	7	63,63
<i>Науковий ступінь:</i>		
доктор наук	1	9,09
кандидат наук	6	54,54
доктор філософії	1	9,09
без наукового ступеня	3	27,27
<i>Рівень військової освіти:</i>		
оперативно-тактичний	11	100
оперативно-стратегічний	0	0
Усього	11	100

Експерти оцінили педагогічні умови за впливом на формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України на бакалаврському рівні підготовки у ВВНЗ. Експерти проранжували педагогічні умови за 10-бальною шкалою: найвищий ранг – «1», найнижчий – «10».

Після експертного оцінювання для перевірки якості й надійності отриманих експертних даних, підтвердження достовірності результатів нами використано коефіцієнт узгодженості Кендала W та критерій χ^2 (Кошуба et al., 2015). Зазначимо, що коефіцієнт узгодженості характеризує ступінь взаємодії визначених рангів експертами та набуває значення від 0 до 1, причому 1 – максимальна узгодженість, 0 – максимальна неузгодженість. Якщо $W < 0,2-0,4$, значить слабка узгодженість експертів, якщо $W > 0,6-0,8$ – сильна. Коефіцієнт узгодженості змінюється в діапазоні $0 < W < 1$, причому 0 відповідає неузгодженості, а 1 – повній узгодженості. Якщо значення коефіцієнта узгодженості перевищує 0,40-0,50, то оцінка вважається задовільною, якщо $W > 0,70-0,80$ – висока. На підставі результатів опитування складається зведена матриця рангів (табл. 2).

Таблиця 2

Зведена матриця рангів за результатами експертного оцінювання педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України

№ з/п	Педагогічні умови	Статистичні показники при $W=0,75$; $\chi^2=74,25$; $p<0,001$			
		Середній бал, $\bar{x}$	Сума рангів	Відхилення суми рангів, d	Квадрат відхилення суми рангів, d^2
1	2	3	4	5	6
1	Врахування індивідуальних особливостей майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України у процесі навчання у ВВНЗ	6,2	68,0	7,5	56,25
2	Введення спецкурсу у навчальний процес, що забезпечуватиме системоутворюючу функцію міжпредметних зв'язків формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	7,8	86,0	25,5	650,25
3	Удосконалення професійно орієнтованої методики формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	3,6	40,0	-20,5	420,25
4	Запровадження індивідуального та диференційованого підходів до формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	7,8	86,0	25,5	650,25
5	Розроблення інтегративного навчально-методичного комплексу, що забезпечуватиме опанування майбутніми офіцерами – фахівцями з ФКіС ЗС України знаннями з фаху	7,9	87,0	26,5	702,25
6	Систематичне діагностування сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	9,2	101	40,5	1640,25

Закінчення табл. 2

1	2	3	4	5	6
7	Педагогічне моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	2,5	27,0	-33,5	1122,25
8	Забезпечення взаємозв'язку теоретичного, практичного та особистісного напрямів процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	6,0	66,0	5,5	30,25
9	Визначення об'єктивних критеріїв і показників оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	1,9	21,0	-39,5	1560,25
10	Забезпечення ціннісно-мотиваційного ставлення майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України до формування професійної компетентності в процесі професійної підготовки у ВВНЗ	2,1	23,0	-37,5	1406,25
$\sum d=S$					8238,5

де d – відхилення суми рангів для педагогічної умови від середньої суми рангів;

d^2 – квадрат відхилення; $\sum d$ – сума квадратів відхилень.

Оцінювання середнього ступеня узгодженості думок всіх експертів.

Коефіцієнт узгодженості:

$$W = \frac{12S}{m^2(n^3 - n)}$$

де $S = 8238,5$; n (експерти) = 11, m (пед. умови) = 10.

$W = 0,75$ свідчить про наявність високого ступеня узгодженості думок експертів.

Оцінка значущості коефіцієнта узгодженості. Для цієї мети визначаємо критерій узгодження Пірсона:

$$\chi^2 = \frac{12S}{mn(n+1)} = n(m-1)W$$

$$\chi^2 = 11(10-1) \times 0,75 = 74,25.$$

Обрахований χ^2 порівнюємо з табличним значенням для числа ступенів свободи $K=n-1=11-1=10$ і при заданому рівні значущості $\alpha=0,05$. Так як χ^2 розрахунковий $74,25 \geq 29,594$ табличного, то $W=0,75$ – величина не випадкова, а тому отримані результати мають сенс і можуть використовуватися в подальших дослідженнях.

Висновки (Conclusions). У ході застосування методу експертних оцінок було з'ясовано, що найбільш значущими педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України на першому бакалаврському рівні підготовки у ВВНЗ за узгодженою думкою експертів ($W=0,75$; $\chi^2=74,25$; $p<0,001$) є такі табл. 3:

Таблиця 3

Результати ранжування експертами педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України

Педагогічні умови	Сума рангів	Ранг
Визначення критеріїв і показників оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	21	1
Забезпечення ціннісно-мотиваційного ставлення майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України до формування професійної компетентності	23	2
Педагогічне моделювання процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	27	3
Удосконалення професійно орієнтованої методики формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	40	4
Забезпечення взаємозв'язку теоретичного, практичного та особистісного напрямів процесу формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	66	5
Врахування індивідуальних особливостей майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	68	6
Запровадження індивідуального та диференційованого підходів до формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	86	7
Введення спецкурсу у навчальний процес, що забезпечуватиме системоутворюючу функцію міжпредметних зв'язків формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	86	8
Розроблення інтегративного навчально-методичного комплексу, що забезпечуватиме опанування майбутніми офіцерами – фахівцями з ФКіС ЗС України знаннями з фаху	87	9
Систематичне діагностування сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з ФКіС ЗС України	88	10

Таким чином, результати аналізу науково-педагогічної літератури та застосування методу експертного оцінювання уможливили висновок про те, що успішному формуванню професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України можуть сприяти такі педагогічні умови:

визначення об'єктивних критеріїв і показників оцінювання сформованості професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ, що забезпечує можливість об'єктивного контролю та оцінювання результатів, керованість педагогічного процесу, його корекцію;

забезпечення ціннісно-мотиваційного ставлення майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України до формування професійної компетентності в ВВНЗ, оскільки наявність внутрішньої мотивації забезпечує перехід від формального засвоєння знань до їх усвідомленого використання у професійній діяльності, стійкість особистості до впливу стресових чинників та сприяє підтриманню високого рівня професійної готовності в умовах воєнного стану;

педагогічне моделювання процесу формування професійної компетентності

майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ, оскільки забезпечує системність і цілісність процесу формування професійної компетентності, керованість та прогнозованість педагогічного процесу;

удосконалення професійно орієнтованої методики формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту ЗС України у ВВНЗ, яка є механізмом реалізації процесу формування професійної компетентності, професійна орієнтованість якої забезпечує відповідність підготовки реальним умовам військово-професійної діяльності, а також є основою експериментального дослідження та перевірки результативності педагогічних умов.

Перспективи подальших досліджень (Prospects for further research).

Полягають у розробленні та експериментальній перевірці моделі формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту у системі вищої військової освіти. Актуальним є уточнення критеріїв і показників її сформованості з урахуванням сучасних вимог військово-професійної діяльності. Подальшого вивчення потребують питання впровадження інноваційних освітніх технологій і вдосконалення професійно орієнтованих методик підготовки майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

- Брюханова, Н. О. (2010). Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті [Монографія]. НТМТ. http://library.uipa.edu.ua/images/data/monografies/ryuhanova_2010.pdf
- Вербин, Н. Б., & Свистун, В. І. (2020). Педагогічні умови розвитку професійної витривалості майбутніх магістрів військового управління. У Фізичне виховання: проблеми та перспективи: монографія (с. 308–322). Рута. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-poly-23.pdf>
- Гнатієнко, Г. М., & Снитюк, В. Є. (2008). Експертні технології прийняття рішень [Монографія]. Маклаут. https://www.researchgate.net/profile/Vitaliy-Snytyuk/publication/324015476_Ekspertni_tehnologii_prijnatta_risen/links/5ab9212e45851515f59ff027/Ekspertni-tehnologii-prijnatta-risen.pdf
- Концепція розвитку фізичної підготовки і спорту в системі Міністерства оборони України (Наказ Міністерства оборони України № 452, 28 грудня 2022 року). <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0452322-22>
- Кошуба, В. О., Денисова, Л. В., & Усиченко, В. В. (2015). Комп'ютерна техніка та методи математичної статистики [Навчальний посібник]. Київ. <https://reposit.uni-sport.edu.ua/bitstreams/68b81341-9122-490c-a5e0-61c27a3b679a/download>
- Литвин, А. В. (2014). Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня. СПОЛОМ. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=pippo_2013_4_5
- Ольховий, О. М., Фіногенов, Ю. С., Бойко, С. С., & Чічкан, О. М. (2020). Експериментальна модель організації фізичної підготовки у Збройних Силах України. У Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези IV міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 р., с. 21–23). НУОУ. <https://nuou.org.ua/assets/documents/zbirnik-tez-2020-nni-fk-ta-sot.pdf>
- Погребняк, Д. В. (2020). Розвиток фахової компетентності начальників фізичної підготовки і спорту військових частин у системі післядипломної освіти [Автореферат дисертації на

- здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, 13.00.04]. Київ. <https://repository.ldufk.edu.ua/items/11124ffe-9f08-4dcf-8ed3-9f8f5a271f19>
- Романюк, О. А., Горбач, О. О., & Івченко, А. О. (2020). Особливості формування професійної компетентності майбутніх фахівців фізичної підготовки і спорту. У Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези IV міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 р., с. 154–158). НУОУ. https://nuou.org.ua/assets/documents/conf_ifksot_211124.pdf
- Свистун, В. І. (2012). Педагогічні умови професійного навчання персоналу на виробництві. Професійна освіта: проблеми і перспективи, № 3, 31–36. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/2719/>
- Свистун, В. І., & Поливанюк, В. В. (2023). Аналіз дефініції «професійна компетентність» військових фахівців. Військова освіта, №2 (48), 251–266. <https://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/294813>
- Свистун, В., & Поливанюк, В. (2025). Формування професійної компетентності майбутніх офіцерів – фахівців з фізичної культури і спорту Збройних Сил України [Монографія]. НУОУ. <https://repository.ldufk.edu.ua/items/26b891ba-27c4-4ab5-8854-49629b006f76>
- Семенова, А. В. (Ред.). (2006). Словник-довідник з професійної педагогіки. Пальміра. <https://www.pedagogic-master.com.ua/public/semenova/slovník.pdf>
- Стратегія розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року (Постанова Кабінету Міністрів України № 1089, 4 листопада 2020 року). <https://zakon.rada.gov.ua/go/1089-2020-%D0%BF>
- Тракалюк, О. Л. (2020). Розвиток фахової компетентності посадових осіб кадрових органів Збройних сил України у системі післядипломної освіти [Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, 13.00.04]. Київ. <https://nuou.org.ua/assets/dissertations/autoref/autoref-trakaliuk.pdf>
- Хриков, Є. М. (2011). Педагогічні умови як складова наукових знань. Шлях освіти, №2, 11–14. <https://dSPACE.luguniv.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2797/ped.umovi.pdf>
- Ягупов, В. В. (2024). Методи дослідження у фізичному вихованні та спорті [Навчальний посібник]. Євро-Волинь. <https://nuou.org.ua/assets/documents/dr-kep-kyrp-25.pdf>
- Griban, G., Asauliuk, I., [Yahupov, V.](#), Svystun, V., Shukatka, O., Vasylieva, S., Oleniev, D., Yefimenko, P., Agarkova, N., & Otroshko, O. (2023). Psychological and pedagogical characteristics of a teacher in the process of physical education of students. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, №15 (1), 402–421. <https://lumenpublishing.com/journals/index.php/rrem/article/view/5307>

REFERENCES

- Bryukhanova, N. O. (2010). Osnovy pedahohichnoho proektuvannya v inzhenerno-pedahohichniy osviti [Monohrafiya]. NTMT.
- Verbyn, N. B., & Svystun, V. I. (2020). Pedahohichni umovy rozvytku profesiyanoi vytryvalosti maybutnikh mahistriv viys'kovoho upravlinnya. U Fizychnye vykhovannya: problemy ta perspektyvy: monohrafiya (s. 308–322). Ruta.
- Hnatiyenko, H. M., & Snytyuk, V. YE. (2008). Ekspertni tekhnolohiyi pryunyattya rishen' [Monohrafiya]. Maklout.
- Kontseptsiya rozvytku fizychnoyi pidhotovky i sportu v systemi Ministerstva oborony Ukrayiny (Nakaz Ministerstva oborony Ukrayiny № 452, 28 hrudnya 2022 roku).
- Koshuba, V. O., Denysova, L. V., & Usychenko, V. V. (2015). Komp'yuterna tekhnika ta metody matematychnoyi statystyky [Navchal'nyy posibnyk]. Kyiv. Lytvyn, A. V. (2014). Metodolohichni zasady ponyattya «pedahohichni umovy»: na dopomohu zdobuvacham naukovoho stupenya. SPOLOM.
- Ol'khovyy, O. M., Finohenov, YU. S., Boyko, S. S., & Chichkan, O. M. (2020). Eksperymental'na

- model' orhanizatsiyi fizychnoyi pidhotovky u Zbroynykh Sylakh Ukrayiny. U Suchasni tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku fizychnoyi pidhotovky ta sportu Zbroynykh Syl Ukrayiny, pravookhoronnykh orhaniv, ryatival'nykh ta inshykh spetsial'nykh sluzhb na shlyakhu yevroatlantychnoyi intehratsiyi Ukrayiny: tezy IV mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Kyiv, 19 lystopada 2020 r., s. 21–23). NUOU.
- Pohrebnyak, D. V. (2020). Rozvytok fakhovoyi kompetentnosti nachal'nykiv fizychnoyi pidhotovky i sportu viys'kovykh chastyn u systemi pislyadyplomnoyi osvity [Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata pedahohichnykh nauk, 13.00.04]. Kyiv.
- Romanyuk, O. A., Horbach, O. O., & Ivchenko, A. O. (2020). Osoblyvosti formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv fizychnoyi pidhotovky i sportu. U Suchasni tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku fizychnoyi pidhotovky ta sportu Zbroynykh Syl Ukrayiny, pravookhoronnykh orhaniv, ryatival'nykh ta inshykh spetsial'nykh sluzhb na shlyakhu yevroatlantychnoyi intehratsiyi Ukrayiny: tezy IV mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Kyiv, 19 lystopada 2020 r., s. 154–158). NUOU.
- Svystun, V. I. (2012). Pedahohichni umovy profesiynoho navchannya personalu na vyrobnytstvi. Profesiyina osvita: problemy i perspektyvy, № 3, 31–36.
- Svystun, V. I., & Polyvanyuk, V. V. (2023). Analiz definitsiyi «profesiyna kompetentnist'» viys'kovykh fakhivtsiv. Viys'kova osvita, №2 (48), 251–266.
- Svystun, V., & Polyvanyuk, V. (2025). Formuvannya profesiynoyi kompetentnosti maybutnikh ofitseriv – fakhivtsiv z fizychnoyi kul'tury i sportu Zbroynykh Syl Ukrayiny [Monohrafiya]. NUOU.
- Semenova, A. V. (Red.). (2006). Slovyk-dovidnyk z profesiynoyi pedahohiky. Pal'mira.
- Stratehiya rozvytku fizychnoyi kul'tury i sportu na period do 2028 roku (Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny № 1089, 4 lystopada 2020 roku).
- Trakalyuk, O. L. (2020). Rozvytok fakhovoyi kompetentnosti posadovykh osib kadrovykh orhaniv Zbroynykh syl Ukrayiny u systemi pislyadyplomnoyi osvity [Avtoreferat dysertatsiyi na zdobuttya naukovooho stupenya kandydata pedahohichnykh nauk, 13.00.04]. Kyiv.
- Khrykov, YE. M. (2011). Pedahohichni umovy yak skladova naukovykh znan'. Shlyakh osvity, №2, 11–14.
- Yahupov, V. V. (2024). Metody doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti [Navchal'nyy posibnyk]. Yevro-Volyn'.
- Griban, G., Asauliuk, I., Yahupov, V., Svystun, V., Shukatka, O., Vasylieva, S., Oleniev, D., Yefimenko, P., Agarkova, N., & Otroshko, O. (2023). Psychological and pedagogical characteristics of a teacher in the process of physical education of students. Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala, №15 (1), 402–421. <https://doi.org/10.18662/rrem/15.1/703>